

videlicet gratiæ, & gloriæ delicias, quas ipsi degustabant sub amaro martyrii cortice. *Enigma nunc facta est miseria nostra*, ajebat Chrysostomus homil. 2. ad Popul. Antioch. & ænigmatum appellavit suum martyrium cap. 13. 17. *Enigma percipite auribus vestris.* Ubi Philippus: *Examinationis flagella ænigmata voluit appellare: quoniam qui innocentes, & justos tribulari conspiciunt, velut ænigmata illius sunt.* Hæc ænigmata obscura Martyribus non sunt, sed clara, & expedita, ut qui sancta illa scientia abunde imbuti.

Crux via agressi Martires: sic per scalam ascendunt, & descendunt.

Pi. 3. 6.

S. August.

Christus in cacumine, & in inferioriæ scalæ parte.

Pet. 2. 21. Si bene patientes patienter sustinetis, hæc est gratia apud Deum: in hoc enim vocati estis, quia Christus passus est pro nobis, vobis reliquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus.

Martyres signatim vestigia Christi crucifixi sunt fecuti. S. August.

3. Reg. 18. 44. *Ecce nubecula parva quasi vestigium hominis ascendebat de mari.* Quid enim, quæso, est quod nubecula illa quasi vestigium hominis sit & appareat? Quænam nubes illa, in qua vestigia hominis notata?

Nubecula Elia quasi vestigium hominis praesignavitur. Argutè omnino ac perspicue rem totam exponit Sanctus Petrus Dami. ser. de inventio. sanctæ Crucis: *Cruis est nubes illa, que Elie sub vestigio hominis in tempore siccitatis apparuit, & mox inundantis pluviae copia abundantiter erupit. Quia enim non quasi ho-*

*mo, sed quasi vestigium hominis ascendisse dicitur, recte per hoc crux, que membris est aptata dominicis, designatur. Et benè crux vestigium hominis dicitur, quia per eam Deus homo transitum fecit, cum ad Patrem rediit. Ecce quo iure dicatur nubecula illa quasi vestigium hominis habuisse notatum: scalam crucis præsignabat, in qua sic Christus patiens vestigia reliquit impressa, ut Martyres avidè illa infectarentur. Et hoc, quod Paulus ad Hebre. 10. 19. scripsit: *Habentes ita que fiduciam in introitu Sanctorum in sanguine Christi, quam initiauit nobis viam novam, & viventem per velamen, id est carnem suam ubi Theophylactus præclarè: Iniciavit nobis Theophy. viam hanc per carnem suam, quando in cruce caro sublata est.* Et quidem verbum initiatum via nova est. Græcè sonat primus calcavit: ideo nova appellavit via, id est, recens, nullius pede calcata, & vivens, quia ad vitam æternam deducit. Trata hæc crucis, & crucifixi via à Martyribus, de quibus recte Sanctus Ireneus lib. 4. adver. Hærefes cap. 20. Coronantur vestigia sequi passionis Domini, passibiles Martyres facti: ut potè absolutissimi Christi sectatores.*

1622 Nec facebat negotii aliquid Angelorum nomenclatio in hoc spectro Martyribus data; quandoquidem sermo est, non de Angelis cœlestis Hierarchiæ spiritibus, sed de novo Angelorum ordine in Ecclesia militanti, ut ingeniosè probat noster Alcasar notatio. 1. ad cap. 4. Apoc. v. 1. *Angeli appellantur, primò ob plenam reatus abfertionem, ubere gratiæ collationem, & perfectissimam nitelam in ipso martyrii opere concessam: quid enim frequentius in litteris inspiratis, & SS. Patrum scriptis, quam Angelos appellari eos, qui Angelica gaudent puritate?* Secundò *Angeli* dicuntur, ut pote qui amorem carnis propriæ vita exuerint, atque ita omnino spirituales apparere videantur. Inde minus intentante Præside, à quo in iudicium Bafilius vocatus est, respondisse fert S. Nazian. orat. in Bafilius laudem. Horum, S. Nazian. quæ adhuc commemorasti, nihil vos attingit; nam quid accipere queam tormenta, cum corpore caream? Et Nazian. ipse orat. 1. contra Julianum ait de Martyribus, quasi corporis expertes dimicant. Et Paulus id monebat ad Rom. 12. 1. *Obsecro vos fratres, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem: ubi Chrysost. effert; ut alienatis corpora vestra: ut corporum expertes, & omnino spirituales ad martyrium properetis. Hoc planè Martyres habuere ex uberi Christi gratia illis impensa.*

Denique ipsam scalam sic considero, ut vi sua potentissima cælum abrumpat, ut in ejus cacumine præstò ibi adsit, & irradiet cœlestis gloria, æterna corona; qua fruantur Angeli, quos gradatim evexit super sidera. Unde Chaldaica Paraphrasis: *Et ecce Chalda. gloria Domini stebat super eam.* Ea enim est martyrii virtus, ut statim à morte, post reliqua cruciamenta, Martyres intrudat intra cæli adytæ gloriofa, propalam referatis ejus opibus, & thesauris. Propterea S. Cypr. lib. de laude martyrii: *Sanguini nostro patet cælum; sanguini gehennæ cedit habitaculum.* Statuit etiam, nihil esse, quo proximius repromissæ coronæ accedamus, quænam martyrium: *Et quamvis sint alia, per quæ adipisci lux possit, tamen ad proximitatem*

ad Rom. 12. 1. *Come capitis tui sicut purpura Regis vincla canalibus.* Ubi duo ponit; primum per flavos, seu rubentes capillos capi debere Ecclesiæ Martyres suo infestos cœlum, quasi splendido conchylii sanguine; quos exornat, & illuminat gratiæ nitela magna. Secundum per Carmelum facilè intelligo coronas ex multis, ac variis confertas herbis, & floribus; ac prouinde in arcano sensu floridam æterna gloriæ coronam immarcescibilem, Martyrum capitibus impostam. Verba enucleo, & rem totam illustro. Illa imprimis: *Come capitis tui sicut purpura Regis vincla canalibus:* id est, capilli tui, à Ecclesiæ, non secus rubent, nitentque, ac regia purpura in tinturam immerfa, & ibi ligata. Regia dicitur purpura, seu Regis, quia non vulgaris, sed qua utuntur Reges, eximia, nobilissima.

1625 Illud ergo statuendum, per capillos.

P. Ildeph. de Flores de Agone Martyr.

*tem muneris repromissi, penitus melius patrocinantibus pervenitur. Ferculum fabrefactum Salomon dicitur Can. 3. 9. cuius reclinatorium aureum erat: verum gradus, per quos illico ad hoc reclinatorium ascendebarunt, purpurei erant: *ascensum purpureum.* Recte in reclinatorio aureo agnoscit Philo Carp. aeternæ Beatiudinis quietem, & gaudia: in cala vero, seu gradibus purpureis fusum in martyrio crux, ærumnas, labores, tormenta, & dira quæque à Martyribus superata: *Sanctissimi quique Martyres, dum ob vitam illam sempiternam sua corpora ad supplicia tradiderunt, dum flagella ac verbera, carcera, ac famem, equuleos, ignes, gladios, ac fustes, & id genus alia innumerabilia tormenta ac mortem æquanimiter pertulerunt: nonne ad reclinatorium illud, beatam vitam scilicet, & per gradum purpureum ascenderunt?* Consonat Iustus Orgeli. Epif. qui premissus ita: *Ascensus purpureus, Martyrum eximiam perfectionem in effusione sanguinis docet.* Applaudit Tertullianus lib. de Patientia cap. 13. ubi secundum intimationem id est, Martyrium appellat experimentum felicitatis, & ipsum divinæ sedis ascensum: quia scilicet per illud, quasi per purpuream scalam, illicio à morte Deus adit. Lege Abbatem Gillebertum, sermone 18. in Cantica. Hic inquiror, cur martyrium baptismi sanguinis vocetur (ut statu lib. 2. cap. 12.) & simul corona, ut cap. 2. hujus libri statuimus? Respondit S. Cypri. lib. de singula Clerico. numero 117. Ideo martyrium appellatur tam corona, quam baptismi, quia baptizat pariter, & coronat. Præcedut fusus in martyrio crux, hoc rosante ostro scala tingitur, per quam itur ad astra: statim adeit, in ipso scalæ apice radians gloriæ corona. Tanta est martyrio virtus, tantaque vis fusio in fidei causa crux, ut per illud indubitanter erigantur Martyres in cælum, eique inferantur, subita que adsit gloriæ corona, plena delictorum expurgatione facta.*

C A P U T VII.

Martyres sunt purpurei Ecclesiæ capilli, uberi gratia, ac florida gloriæ corona consipicunt.

1624 *Hoc mihi festivè probant illa Cantorum verborum.* Can. 7. 5. *senus verborum.* *Canticorum verba cap. 7. 5. Caput tuum ut Carmelus: come capitis tui sicut purpura Regis vincla canalibus.* Ubi duo ponit; primum per flavos, seu rubentes capillos capi debere Ecclesiæ Martyres suo infestos cœlum, quasi splendido conchylii sanguine; quos exornat, & illuminat gratiæ nitela magna. Secundum per Carmelum facilè intelligo coronas ex multis, ac variis confertas herbis, & floribus; ac prouinde in arcano sensu floridam æterna gloriæ coronam immarcescibilem, Martyrum capitibus impostam. Verba enucleo, & rem totam illustro. Illa imprimis: *Come capitis tui sicut purpura Regis vincla canalibus:* id est, capilli tui, à Ecclesiæ, non secus rubent, nitentque, ac regia purpura in tinturam immerfa, & ibi ligata. Regia dicitur purpura, seu Regis, quia non vulgaris, sed qua utuntur Reges, eximia, nobilissima.

1626 Juvat valde hanc nostram interpretationem ipsam capillorum natura, quam pro Ecclesiæ Martyribus sapienter, & argutè expedit S. Grego. Nyssenus postrema in Canticum Canticorum Oratione, longo orationis tractu, & concludit, eos capillis designari, qui in adversis casibus, capillorum infar, se sensus expertes declarant, etiam vel sectio, propter fidem in Christum, vel ad bestias, vel in ignem abjectio perforenda sit. Haud opus pluribus, si Nysseni verba premantur.

1627 Deinde ad capillorum elegantiam spectat quod sim aureis, argenteis, & versicoloribus vittis seu fasciis devincti. Aenei. 4. Crines nodantur in aurum. Et lib. 10. Crines molli subnectit circulus auro. Et lib. 4. floribus

Capillorum elegancia. Virgi.

R. t. bus

470 Lib. VI. de Marty. præmio

bus ornari dicuntur Apollinis crines, & auro implicari: *mollique fluentem*

P. Sancti: *Fronde premit crimen fingens, atque implicant auro.*

Atque hoc explicari putat noster Sandius illis verbis, *vincita canibus*: nam prædictas fascias aureas, & argenteas canales dici non malè probat. Quid enim magis exprimat collucentem illum argenteæ lineæ five fasciae candorem, quam canalis, five candicans puræ aque rivulus? *canalis* verò per metonymiam sumitur pro rivulo, vel aquila quæ per illum decurrit. Et quidem apud Hebræos, auri argenteive nitela, quæ torques verbi gratia, exornat, & illuminat, *gutta vocatur Isaiae 3. 19.* ubi Vulgatus habet *torques*, & monilia, Hebraicè est *netiphah*, quod guttatum significat. Et Martialis dixit, lib. 5. Epig. 104. *Guttatam gallinam Numidicam*, id est, maculis quibusdam distractam cendentibus. Cum ergo *rivulus* seu *canalis* nihil sit aliud, quam guttæ continenter in longitudinem conjunctæ; sanè si argenti nitela, aut bullæ *guttae* dicuntur, quid obstat, quominus argenteæ fasciae, quæ ex multis argenti nitelis componuntur, canales seu rivuli nominentur? Accedit quod vox Hebraea *rebatim*, pro qua Vulgatus *canalis*, à radice deductus, quæ currere significat; unde LXX. vertunt *in transcursum*: quod valde hanc sententiam juvat; nam optimæ fascie dicuntur currere. Virgil. lib. 5. Aenei. de chlamyde aurata dixit:

*quam plurima circum
Purpura Meandro duplice Melibæa cu-
currit.*

Hæc, & alia sunt, quæ nostro Sanctio hanc explicationem suadent. Erit ergo illorum verborum, *Comæ capitis tui, sicut purpura Régis vincita canibus*, hic sensus: quemadmodum Regiam tunicam ex purpura, argenteæ, seu aureæ teniæ, quæ canalium similitudinem, & nomen habent, vincunt, atque dislinguunt; sic comam tuam decorare rubentem, argenteæ, seu aureæ teniæ cingunt, atque discriminant ornatum vario.

1628 Si verò hæc altiori intelligentia pre-
mantur, vitæ aureæ, argenteæ, & veri-
colores erunt omnigenæ virtutes, & gratia multi-
plex Martyribus concessa in ipso opere martyrii ad animæ ornatum, & nitelam. De quibus sub eadem metaphora Psalm. 44. 15. *Omnis gloria ejus filiæ Regis ab intus, in fimbriis aureis. S. Hierony. vertit, in fasciis aureis.* Ad Martyres verba transtulit S. August. lib. de ferm. Domini in monte cap. 5. *Intrinse-
cus esse beatitudinem nostram, sicut de anima Ecclesiastica ore Propheticō dicitur; omnis gloria ejus filiæ Regis ab intus. Nam extrinsecus maledicta, & persecutio-nes permittuntur.* Verum dum adversa quæque subeunt Martyres; fimbriis aureis, seu fasciis exornari dicuntur. Theodoretus fascias aureas explicat de virtutis decoro, & variis spiritus S. gratiis, & gratiarum divisionibus; alii de innumeris virtutibus, & adjuncta illis integritate, quæ ad finem usque deducatur. En tibi fascias seu vittas aureas, quibus Ecclesiæ capilli, id est Martyres, continentur, & exornantur.

1629 Adaugetur capillorum elegantia unguento odoratissimo, quo inungebatur, & madebat caput ex veteri Hebræorum, & alia-

rum Genium ritu. Cujus rei testimonia decursa à multis sunt. Consule nostros Pra-
dum ad cap. 23. Ezechielis, & Mendozam <sup>spiritus s.
unctionem
spatias.</sup>

cap. 4. & Expositores facios in Psal. 132. 2. & ad alia Christi verba Matth. 6. 17. *Unge Matt. 6. 17.*

caput tuum. Certè Ecclesiæ capilli, id est, Martyres, madent largiter divina Spiritus Sancti unctione, dum tanta illis gratia, & nitor communicatur in martyrio. Überri-

man enim Spiritus sancti gratiam unguento pretioso designari palam est ex sacris litteris. Isa. 61. 1. *Spiritus Domini super me, eo quod unxerit me. Acto. 10. 38. Unxit eum Do-*

minus Spiritu sancto, & virute. Psal. 44. 8. Isa. 61. 1.

Unxit te Deus tuus oleo latitiae (Chrysostomus habet, elegante, glorie, ornamenti) Ps. 44. 8.

præ confortibus tuis. Epro martyribus nostris, extat locus opportunitus Psal. 22. 6. Impingu-

sti in oleo caput meum; & calix meus inebrians quam præclarus est. Vox Ecclesiæ est,

*cujus caput purpurea ornatum casarie, sua-
ve olentissima Spiritus sancti gratia dicitur*

abundè delibatum: non alia de causa, nisi quia passionis poculo mirificissimo fuerit in

*fuis Martyribus inebriata, recreata, & robo-
rata. De martyrii enim calice verba multi*

capiunt. Planè ab illa unctione habent

*Martyres omnem suam fortitudinem, alacri-
tatem, & gaudium, inter immanissima quæ-
vis cruciamenta.*

1630 Hæc illustrant Samsonis capilli tan-
topere celebrati, in quibus suis illis robur, ^{samsonis} & virtutem demonstrat ipsem cap. 16. Ju-
^{capilli Mar-}
^{ties des-}
<sup>dicum: Si rasum fuerit caput meum recedet gnani-
a me fortitudine mea, & deficiam, eroque si-
cut ceteri homines. Subinde Ambrosius lib.</sup>

2. officio. c. 26. dixit; Incipi crinis ornatum,

*prærogativam virtutis amicit. Et Sanctus Pau-
linus ad Cytherion; Samson vi capillorum*

*potens, virtute crinitus sacra. Sanè Marty-
rum nostrorum symbolum erant istiusmo-*

di capilli: unde S. Chrysostomus homil. 15. ex va-

s. Chrys. riis in Matth. crines illos vocat arcanum

Samsonice virtutis martyrium. Et S. Ambro. s. Ambr.

lib. 2. de Spiritu Sancto in prologo; Sunt

quidam crines religionis, & fidei. In his ca-

pillis inesse Ecclesiæ fortitudinem, sæpe di-

ximus, martyrium enim est actus fortitu-

dinis præclarissimus. Septem dicuntur Sam-

sonis crines v. 19. ad significandam omnige-

niam Spiritus S. gratiam: nam uti eleganter

ait S. Ephrem to. 1. Septem crines in capite

Septem crines gestabat Samson, qui septiformis lumen designa-

bant gratia. Multiplex nostrorum Marty-

rum gratia designabatur. Quæ omnia non

male illustrantur Nisi Megarorum Regis coma

à Poëtis fabulosè celebrata: hanc purpu-

reum suis ajunt, adeoque divinam, ut quam-

diu eam retineret, vinci ipse non posset, ne-

que ejus ab alio regnum occupari. libro 3.

Metamorpho.

splendidus ostro

Inter honoratos medio de vertice canos

Crinis inbarebat magni fiducia regni.

Porro fabulae hujus commentum (ut Sera-

rius noster observat quæst. 16. in cap. 16. P. serari.

Judicum, & noster etiam Ros. lib. 5. singul.

cap. 7.) totum à Samsonis coma est; quæ

fortè erat purpurea: & bellè illustrat Eccle-

siae capillamentum purpureum: Ecclesia

enim quādiū Martyres retinet, vinci ipsa

non potest, neque ejus ab alio regnum oc-

cupari:

Ovid.

Plini.

Cl. Alex.

P. Pe. 5. 4.

Jacob. 1.

12.

In via, & in Patria. Cap. VII.

471

qui nunquam demorientur, aut langescunt. Subinde etiam Sanctorum gloria dicitur vi-
rens, vernans, florens: & Beatitudo appellari solet *paradisus* ex arboribus, plantis, her-
bis, & floribus immarcescibilis: *Ilici prat-*

is jucunda saïs amoenitate vernantibus can-

dentia lilia nunquam decidunt, rosæque purpu-

rea cum crocis floribus non marcescunt; scri-

bit Sanctus Petrus Dam. Epis. 3. cap. 13. & S. Dam.

S. August. tom. 9. lib. meditatio. cap. 26. S. August.

Parco multis, quibus plena sunt Sanctorum Patrum scripta. Illud tamen expende, colli-

gi à martyribus has corollas latet, & hilari-

bus; quæ enim pangebantur, inde ortæ sunt

roflæ, ac reliqui flores, quibus coronantur:

Purpurata est (ait Augustinus in Psal. 118.) S. August.

*Universa terra sanguine Martyrum. Quid in-
de? floret cælum coronis Martyrum. Ex im-*

*lunæ & ter-
ra coronis Floret cæ-
lum & ter-
ra coronis*

Anselmus in elucida. Terræ quia Sanctorum S. Antel.

*sanguine est irrigata, odoriferis floribus, rösi,
violis, immarcescibiliter erit perpetuo decor-i-*

*ta. Mirum planè quod madente terra fu-
so Maryrum cruce, cælum floreat coronis concinnatis ex sanguineis rosis. Quid si
hæc exceptabat Isaia cap. 45. 8. Rorate cæ-
li desuper: Hebraicè: florete. Lege quæ*

*scriptissimus suprà cap. 2. ubi de coronis Mar-
tyrum purpureis: & observa Carmel non pau-
cis esse coccineum, sù purpureum quid: unde*

*Hebræi vertunt: Caput tuum super te, si-
ci coccinum: forte quia corollæ vernabat ex*

purpureis floribus.

1638 Cum verò Carmel spicam significet *spicea coro-*

virescens, & pingue, videntur hæc coro-

Martyrum næ ex spicis compocta: spicæ enim corollæ capibus, apud veteres in usu fuere, & celebres. Tibull.

lib. 1. Flava Ceres tibi sit nostro de jure corona

Spicea, quæ templi pendeat ante fores.

*Spicea hæc corona erat pacis, & justitiae pro-
pria pro abundantia, & fertilitatis argumen-*

*to, quam præ se fert pax ipsa, & vita securi-
tas. Unde Tibullus.*

At nobis pax alma veni, spicamque teneto.

Astrorum aspectu, & designatione in coelo

demonstratur; Virgo enim inter libram, &

Martyrum

coronæ

imposita

designatur; Regeneravit nos in spem vivam per re-

urrectionem Jesu Christi ex mortuis in hære-

ditatem incorruptibilem, & incontaminatam,

& immarcescibilem confervatam in cælis in vo-

bis. Pro immarcescibilem Græcè subest amar-

anton, id est quæ nunquam marcescat, ac-

cepta à floribus, & herbis metaphoræ: unde

S. August. lib. 1. de pecc. mer. cap. 27. le-

git, florentem: cum intuitu ad amaranthum flo-

rem, qui nunquam marcescit. De quo Plini-

nus lib. 21. cap. 8. sed pulchrum amaran-

tum in cælo dumtaxat reperiri docet Cle-

mens Alexan. lib. 2. cap. 8. Pulchra amaran-

corona illi reposita est, qui recte se gesserit,

hunc florem terra ferre non potest, cælum fo-

lummodò eum ferre potest. Conferat sibi Pe-